
ПРОГЛААС

Издание на Филологическия факултет
при Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“

кн. 2, 2018 (год. XXVII), ISSN 0861-7902

XVI МЕЖДУНАРОДЕН КОНГРЕС НА СЛАВИСТИТЕ: МЕЖДУ ТРАДИЦИИТЕ, ИНОВАЦИИТЕ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВОТА КЪМ БЪДЕЩЕТО (Белград, 20-27 август 2018 година)

16th INTERNATIONAL CONGRESS OF THE SLAVIC SCHOLARS: AMIDST TRADITIONS, INNOVATIONS AND CHALLENGES TO THE FUTURE (Belgrade, 20-27 august 2018)

The International Slavic Scholars Committee held its regular world congress in Belgrade from 20th August to 27th August 2018, attracting nearly 1000 participants from 43 countries. The large-scale, well-organized congress provided a forum for 115 sessions with papers, 32 thematic blocs, 9 Round Table Discussions, 3 special topics, 5 plenary papers, over 20 additional events: a slavistic literature exhibition between the two congresses, celebrations of anniversaries related to Slavic cultures, birth anniversaries of distinguished Slavic scholars etc. The overview provides detailed information about the event, emphasizing the participation of lecturers from the University of Veliko Tarnovo. Its conclusion offers a critical commentary on Bulgarian national policies with regard to Slavic scholarship.

Keywords: *Slavic studies, congress, Belgrade, Vuk Karadžić, Beliš, Boris Yotsov.*

Международният комитет на славистите проведе редовния си световен конгрес в Белград на 20–27 август 2018 г., като събра близо 1000 участници от 43 страни. Машабният и много добре организиран конгрес даде форум на 115 секции с доклади, 32 тематични блока, 9 кръгли маси, 3 специални теми, 5 пленарни доклада, над 20 съпътстващи събития: изложба на славистичната литература между двата конгреса, отбелязвания на годишнини, свързани със славянските култури, юбилеи на видни слависти и под. Обзорът представя подробна информация за събитието с акцент върху участието на преподаватели от Великотърновския университет. В заключение се предлага критичен коментар на българската национална политика по отношение славистиката.

Ключови думи: *славистика, конгрес, Белград, Вук Караджич, Белич, Борис Йоцов.*

Световният славистичен форум събра близо 1000 участници от 43 страни, в които се изучават славянски езици и култури. Бяха представени над 1600 доклада, тезиси и експозета по конкретни области на славистиката в секции, тематични блокове и кръгли маси. Към общата равностметка за работата на Белградския конгрес на славистите се включват и дискусиите в над 30 тематични комисии към Международния комитет на славистите (<http://mks2018.fil.bg.ac.rs/program-kongresa/>). Машабният и много добре организиран конгрес даде възможност да се сравнят научни проблеми и гледните точки, от които те се интерпретират, да се обменят мнения по все още отворени въпроси, да се прогнозираат пътеките, по които ще се развива славистиката в следващите десетилетия. Статистиката съдържа още следната информация: 115 секции с доклади, 32 тематични блока, 9 кръгли маси, 3 специални теми, 5 пленарни доклада, над 20 съпътстващи събития: изложба на славистичната литература между двата конгреса, отбелязвания на годишнини, свързани със славянските култури, юбилеи на видни слависти и под.

Организатор на конгреса по традиция е Международният комитет на славистите, чиято дейност се координира в 5-годишния период между два конгреса от председател, излъчен от страната домакин на следващия конгрес. Конгресът в Белград бе организиран под председателството на **проф. д-р Бошко**

Сувайджич, избран на XV конгрес в Минск през 2013 г., а домакин на грандиозното научно и културно събитие бе Филологическият факултет на Белградския университет. Съорганизаторите – Съюзът на славистичните дружества на Сърбия, Сръбската академия на науките, Белградската градска библиотека; патронажът на президента Александър Вучич, на правителството на Република Сърбия чрез министерствата на образованието, науката и технологичното развитие и на културата, на кметската управа на Белград – създадоха максимално благоприятни условия за работа на този толкова сложен за организация форум.

Първият конгрес на славистите се провежда в Прага през 1929 г. и е посветен на 100-годишнината от кончината на основателя на съвременната славистика, чеха Йозеф Добровски. Домакин на Втория славистичен конгрес е Варшава (1934). Третият конгрес, който е бил напълно подготвен под ръководството на проф. Александър Белич, включително с предварително отпечатани програми, резюмета и под., не се провежда през 1939 г. в Белград поради началото на Втората световна война и поредицата трагични събития, свързани със западнославянските народи. Така Белград на практика стана домакин на конгрес на славистите за първи път. Конгресите се провеждат на всеки 5 години и представят постиженията в изследванията между два конгреса, а на ротационен принцип се избират ръководствата на Международния комитет на славистите и на акредитираните към него комисии, както и страната домакин на следващия конгрес. След Втората световна война домакинствата на славистичните конгреси са споделени от следните градове: IV в Москва (1958), V в София (1963), VI в Прага (1968), VII във Варшава (1973), VIII в Загреб (1978), IX в Киев (1983), X в София (1988), XI в Братислава (1993), XII в Краков (1998), XIII в Любляна (2003), XIV в Охрид (2008), XV в Минск (2013).

Конгресът ще се запомни с приятната работна атмосфера, с присъствието на световноизвестни имена в областта на теоретичното и съпоставителното езикознание и литературознание, с интересните съпътстващи събития, които имаме възможността да видим в богатата галерия от снимки на сайта на Международния славистичен комитет. Трябва да отбележим също, че конгресът имаше широко медийно отразяване в печатни и електронни медии на много страни, също и в социалните мрежи, както и че в днешно време организацията на подобен световен форум е равностойна на подвиг.

Няколко специални теми предизвикаха повишен интерес, а някои – и оживени дискусии. *Първата специална тема* бе посветена на 200-годишнината от първото издание на „Сръбски речник“ на Вук Караджич (1818), изследователя и реформатора на сръбския език, с признати заслуги за ранните научни описания на южнославянските наречия, включително и на българския език. По повод тази годишнина бе открита изложба, създадена с висок професионализъм, с модерна концепция и с новаторски изпълнения: „Сръбската лексикография от Вук Караджич до наши дни“, с автори **проф. Райна Драгичевич** и **Ненад Иванович**. *Втората тема* бе свързана с известния сръбски лингвист и славист Александър Белич, на когото бе посветен XVI международен конгрес на славистите. В представителния салон на Сръбската академия на науките бе отдадена почит към неговата ерудиция, към прозорливостта и инициативността му да се възстановят славистичните конгреси след Втората световна война. През 1955 г. по негова инициатива в Белград се провежда голяма славистична конференция, на която се създава институцията Международен комитет на славистите и се залагат принципите за приемствеността на славистичните конгреси. *Третата специална тема* бе „Краят на Първата световна война и славянският свят“, която обяснимо привлече значителен брой участници и на нейното провеждане бе посветен цял ден с два панела – езиков и литературен, както и обща дискусия. Модераторите – **Гордана Илич-Маркович**, **Вацлав Чермак**, **Весна Матович** и **Роберт Ходел** – привлякоха в дискусиите 30 участници от 15 държави, както и други слушатели. Появата на политическата европейска карта на нови славяноезични страни след края на войната; въпросите за техните официални езици, за стандартизацията им и за влиянията на други езици върху тях; взаимоотношенията между народи и култури при последиците от кръвопролитията на войната; политическият контекст на езикови и културни трансформации; литературният дискурс и философско-етични въпроси за войната и човешкото съзнание, пречупени през погледа на твореца – тези ракурси очакват по-пълни изследвания от съвременната славистика, след като между Голямата война и нашето съвремие вече стои цяло столетие. **Проф. Ценка Иванова** от Великотърновския университет участва в този дискуссионен блок с експозе на тема „Политическият контекст на южнославянските книжовни езици: конвергентни и дивергентни

процеси на езиковата стандартизация от втората половина на 19. до началото на 21. век“. В литературния блок от българска страна участва **доц. д-р Ани Бурова** от Софийския университет.

Към изводите може да се посочи и констатацията, че съвременният технологичен век преориентира частично интереса от класическата организация по секции с доклади – повечето от които са предварително публикувани и онлайн – към тематични блокове и кръгли маси, които провокират специалисти от различни академични центрове да се впуснат в непосредствен научен диалог. Особен интерес предизвикаха „Славянската фразеология в съвременния свят: лингвокултурологични аспекти на изследванията“ (модератор **В. М. Мокниенко**), „Историческата памет в езика“ (модератор **Йежи Бартмински**), „Глобализацията и славянското словообразуване“ (модератори **Е. И. Коряковцева, А. А. Лукашанец**), „Медиакултура и стил“ (модератор **Ст. Гайда**) и други.

За собствения и отличаващ се облик на този конгрес допринесоха няколко ключови съпътстващи събития. Първото бе изложбата „Славистиката в емиграция: изучаване и преподаване на руския език и на руската литература в страните на руското следреволюционно разселване“ с автори **Т. Марченко** и **С. Романова** от Руския дом в Белград. С пестеливи средства и с подбрани акценти изложбата представи приноса на известни личности – университетски преподаватели, учени, интелектуалци из средите на руската емиграция в научния и културния живот на редица европейски държави и градове. Впоследствие с обявяването на града домакин на следващия XVII конгрес можеше да се предположи, че една от специалните теми през 2023 г. ще бъде свързана с ролята на руската емиграция за културния и научния живот на Европа и за руския като европейски език.

В Градската библиотека на Белград по време на конгреса бе открита впечатляваща изложба с книги – научни специализирани издания, монографии, тематични сборници, речници, енциклопедични справочници, литературни алманаси и под. Българският щанд, макар и не толкова просторен, колкото щандовете на някои други страни, се вписа в духа на традиционното изложение със заглавия на университетски и академични издателства от последния 5-годишен период.

Специално внимание на този конгрес бе посветено на младите изследователи, а новата форма на участие с постер доклади, представяни пред залите на определени секции, показа, че и традиционните формати могат да се модернизират. Очертаха се и някои приоритетни според съдържанието на изнесените доклади тематични полета: за межкултурните и междуезиковите отношения, за междулитературните връзки както между славянските, така и на славянските с други култури, за дигитализацията и модернизацията на комплексното научно знание за славянските езици, литератури и култури. Тепърва ще се правят анализи, ще се обсъждат идейни проекти, ще се организират заседания на акредитираните комисии към МКС. Важна стъпка е заявеният нов подход в организацията и поддържането на реферирана листа със славяноезични научни издания в синхрон със стандартите и практиката на други известни международни референтни листи. Списание „Проглас“, издание на Филологическия факултет на Великотърновския университет, което вече е включено в няколко международни рефериращи листи, също ще участва в предстоящия проект. В заключителното си слово **проф. Бошко Сувайджич** заяви, че конгресът ще е изпълнил мисията си, ако всеки си тръгне от Белград с поне една нова идея.

Като още един положителен акцент от работата и организацията на Конгреса би могло да се посочи специалното внимание към акредитираните към МКС комисии по обособени тематични области. Към съществуващите 31 комисии бяха акредитирани и нови, които отразяват актуалния живот: Комисия по славяно-други взаимоотношения, Комисия по история на славистиката, Комисия за славянския свят по пътя на коприната, Комисия за електронна библиография и дигитална хуманитаристика. Една сравнително „млада“ комисия, *Комисията по преподаване на славянските езици, литератури и култури в университетите по света* ще придобива все по-голяма роля именно поради динамичните промени, настъпили в света през последните няколко десетилетия – промени, които се отразяват върху приоритетите и политиките на университетите за хуманитарно, интеркултурно и филологическо образование. Известно е, че славистичното филологическо/хуманитарно образование в своя класически формат е силно редуцирано в университетите по света, че по-малко млади хора избират славистичната специализация в традиционния ѝ формат поради предизвикателства, свързани с пазара на труда и потребителите на кадри. Но от друга страна, съвременната славистика включва и актуални формати на образователни програми, включително в комбинации с други езици и допълващи специализации –

които дават повече възможности и нови перспективи. Обмяната както на концептуални, така и на методически опит предполагат едно динамично разгръщане на дейностите в тази комисия. Неин председател е **проф. Лиляна Баич** от Филологическия факултет на Белградския университет. От българска страна член на комисията е **проф. Ценка Иванова**, която изнесе доклад „Между традиционната и модерната концепция за университетско славистично образование: предизвикателства, реализации, перспективи“. Великотърновският университет и неговият Филологически факултет ще бъдат домакини на годишното заседание на тази комисия през м. юни 2019 г.

В заключителното си слово при закриването на Конгреса **проф. Райна Драгичевич** посочи видимите и появилите се вече на хоризонта тенденции, свързани с интереса към изучаването на славянски езици и култури и периметрите на изследователските интереси. В глобализирания наш свят езиковите системи се подлагат на сериозния натиск на интернационализацията и най-проницаеми са лексикалните системи – поради което, за разлика от акцентите напр. на Първия конгрес през 1929 г., свързани с историческия план на езиковедските проучвания, в началото на 21. век интересът е насочен преобладаващо към съвременните езици. Призивът на Ал. Белич за повече внимание към семантиката придобива нова интерпретация във все повече изследователски и приложни ракурси. Комуникациите поставят още изисквания за бързи реакции от страна на приложната лингвистика в цялата палитра от нейните реализации, но с акцент към корпусната лингвистика и компютърните технологии в помощ на езиковите изследвания и към създаването на приложни лексикографски продукти.

В състава на българската делегация чрез Националния комитет на славистите или чрез персонални покани от организаторите на тематични блокове и кръгли маси бяха включени университетски преподаватели от Софийския, Великотърновския, Пловдивския, Шуменския университет, в които се води обучение по акредитирани славистични специалности; преподаватели от някои други висши училища, в които се преподават български и друг славянски (руски) език; а също изследователи от Българската академия на науките – от институтите за български език, за литература, за етнология и фолклористика, от Кирило-Методиевския научен център. Екип от Института за литература на БАН и от Факултета по славянски филологии на Софийския университет представи проекта „**Борис Йоцов** – славянството и Европа“. В Градската библиотека бяха представени изданията на Кирило-Методиевския научен център. Българските представители в Конгреса участваха в работата както на тематично обособените секции с доклади, така и в тематични блокове и кръгли маси. За съжаление, нито един български представител не оглавява някоя от акредитираните 35 комисии към МКС, макар че в съставите им има българско членство. Този факт, както и още някои обстоятелства – като смяна на поколенията, подценяване ролята на университетите, които на практика обучават специалистите по славянски езици и култури (вкл. и по българска филология и сродни на нея специалности), налагат преодоляване на дисбаланса в състава, концепцията за работа и „видимостта“ на Националния комитет на славистите, чийто председател понастоящем е **проф. Мария Китанова** от Института за български език на БАН.

На закриването на конгреса **проф. Лиляна Маркович**, декан на белградския Филологически факултет обяви, че XVII международен славистичен конгрес ще се проведе през 2023 г. в Париж. За първи път в историята на славистичните конгреси домакин ще бъде страна извън славяноезичния свят, което също е многозначителен факт. Парижката кандидатура бе предпочетена пред кандидатурата на Истанбул. Новият председател на Международния комитет на славистите е **проф. Наталия Бернитская**, председател на Френския комитет на славистите, която е и член на Комисията за преподаване на славянските езици, литератури и култури в университетите по света.

Конгресът приключи в приятна работна атмосфера, с позитивизъм и с изключително добра организация чрез студенти доброволци. Съпътстващите събития, напр. приемите при президента на Р Сърбия, в Посолството на РБългария и при градоначалника на Белград и тържествени прояви в Сръбската академия на науките, допринесоха за блясъка на форума.

Информации за XVI Международен конгрес на славистите, обобщения, изводи и планирането на последвали събития и форуми продължават да се публикуват и да стават достояние на широката публика чрез съвременните средства за масова комуникация.

Ценка Иванова¹

¹ **Ценка Иванова** (Cenka Ivanova) – д-р, професор в катедра „Славистика“ на Филологическия факултет на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, c.ivanova@ts.uni-vt.bg